

Nepodpisani se dopisi ne štakaju. Zaprimala se pisma štakaju po 5 vrti svaki redak. Oglasi od 6 redaka stoje 60 nč., za svaki redak više 5 nč.; ili u slučaju opetovanja uz pogodbe sa upravom. Novci se šljku postaracima napunnicom (as-segura postale) na administraciju. "Naša Sloga" ima, presime i naj-bližu pošta valja točno označiti.

Komu list nedodje, na vrijeme, neka to javi odpravničtvu u otvorenim pismu, za koje se ne plaća poštarine, ako se izvama napiše: "Reklamacija".

NAŠA SLOGA

Izbaci svakog četvrtka na cietom arku.

Dopisi se nevrataju ako se i metakaju.

Nabijegovani listovi se neprimaju. Predplaća u postaracima stoje 2 for., za seljake 2 for. na godinu. Razmjerno for. 2 1/2 i 1 za polgodine. Izvan carovine više postaraca.

Na malo jedan broj 5 novč.

Uredništvo i administracija nalaze se u Via Carintia br. 25

Poučni, gospodarski i politički list.

"Slogom rastu mala stvari, a zasloga sve pokvari". Nar. Pos.

Istarski sabor god. 1890.

VI. sjednica dne 6. novembra 1890.

Prisutni: predsjednik vitez M. Campitelli, vladin zastupnik vitez A. Eluschoegg, 25 zastupnika, galerija dobro posjećena. Predsjednik otvori o 6. uri na večer a tajnik dr. Vergottini pročita zapisnik prošle sjednice, koji se bez primjetbe ovrjoroljuje.

Vladin zastupnik odgovara na interpelaciju zastupnika Mandića i drugova glede priskrbljenja vode u Voloskom i Lošinjskom kotaru — podnesenoj u IV. sjednici dne 25. oktobra 1890. Reče po prilici ovo: Kad je prošle godine zavladao pomanjkanje vode u obće u Primorju, g. namjesticnik u svojim lučijetvima dao izpitivati i sabirati materijal, da ga pak pošalje visok. ministarstvu u svrhu, da dađe podpore onomu pučanstvu, koje najviše čini nestašicu vode. Na njega (namjestnika) nije došlo nikakvih prošnja za providjenje vod. U ostalom dužnost providiti pučanstvu vodu spada po zakonu na prvom mjestu na občine, onda na pokrajina a nikada na vladu.

Predsjednik priobćuje zatim, da mu je javilo c. kr. namjestništvo, da je Njeg. Veličanstvo uzelo do znanja izvješće o djelovanju istarskoga sabora god. 1889.; pita kuću, koja pristaje, da se zastupniku Jenku dađe dopust za cijelo ovo zasjedanje; daje čitati tajniku dr. Liusu u molbu gradjanah buzetakih podnesenu po dr. Venieru iduću za tim da se neima dirati u talijansku školu u Buzetu i da se ime- njuje za tu školu učiteljicu. (Za čitanje te molbe amijahu se zastupnici manjine na sav glas).

Predsjednik reče, da će u iz- rdniti školskom odboru, koji će u ovoj sjednici imati o njoj u svoj vrijeme naše čitatelje publico obavijestiti.

Predsjednik čita u talijanskom prevodu peti interpelacije zastupnika Mandića na c. kr. zemaljsko školsko vijeće i daje ju istomu pročitati. Interpelacija ta glasi:

Usljed opetovanih naloga c. kr. kotarskoga školskoga vijeća u Voloskom za ključilo je občinske zastupstvo u Kastvu u svojoj sjednici od dne 29. maja 1890, da se ustrojji pučka škola za podobčinu Zamet, uzet za dvie godine u najam kuću br. 121 od Frana Jardaša i obvezav se, da će u to vrijeme sagraditi školsku zgradu u sv. Kržu.

Ta kuća bijaše opetovano komisio- nalno pregledana i za školu shodnom pronadjena, i pošto je rečeno c. kr. kotarsko školsko vijeće na odnosni upit mjest- noga školskoga vijeća u Kastvu svojim odpisom od 15. julyja 1890. br. 444 od- govornio, da će se škola početkom tekuće školske godine stalno otvoriti, sklopila je občina dne 3. septembra 1890. sa kuće — vlasnikom Joridasom pogodbu, usljed koje je rečeno kuću us- u najam uz godišnju najamninu od 200 for. izplativ mu ujedno prvi četvrtgodišnji obrok i na- baviv sve potrebe za školu.

Mjestno školsko vijeće u Kastvu po- spješilo je otvorenje te škole u svojoj sjednici dne 9. septembra 1890. i po- slalo zapisnik iste c. kr. kotarskome školskomu vijeću, kojeg predsjedništvo je opetovno ustmeno objavilo, da ustrojenje škole u Zametu odvisi od c. kr. zemaljskoga škol- skoga vijeća.

Pošto još ni sad nutoč odgovora c. kr. kotarskoga školskoga vijeća od dne 15. julyja 1890. br. 444 otvorena nije; pošto občina plaća već od 1. septem- bra 1890. doista znatnu najamninu se od- nosnu kuću, za školu shodnom pronadjenu; pošto imade u Zametu preko 100 djece sposobne za školu.

Pitaju podpisani:

1. Zašto, kako i gdje je zapelo pi- tanje o ustrojenju pučke škole u Zametu?

2. Što kani poduzeti visoko c. kr. zemaljsko školsko vijeće, da se već jednom otvori ista škola?

U Poreču, dne 6. novembra 1890.
Matko Mandić — Đirko Soršić — Dr. Fran Velarić — Fran Flego — Dr. Đukić — Dr. Stanger.

(Za čitanje se na gleriji kašlje i kiše) Na to pročita zastupnik i prisjednik Cleva sljedeću interpelaciju nac. kr. vladu.

1. Znađe li vis. c. kr. vlada, da je c. kr. kut. glavarstvo u Puli imenovalo za predstojeći popis puka svojevlastno do- tične povjerenike za cijeli politički kotar lišiv tako občine prava zagotovljenoga im zakonom?

2. Je li nakana c. kr. vlada poduzeti potrebite mjere, da se odstrani ta neza- konitost i da mogu občine političkoga ko- tara Pulijskoga vršiti pravo izbora i ime- novanja povjerenika za popi.

Le samih upita vidi se rad česa je inter- pelaut svoju interpelaciju učinio, a vidi se također, da se gospoda buje popisa sku- ga ne vode njihov ljudi.

(Za čitanje ove interpelacije vladala je u kući grobna tišina).

Iza toga prelazi se na dnevni red.

O I. točki t. j. o izvještau c. kr. zemaljskoga školskoga nadzornika i ob od- govoru c. kr. ministarstva nauke na želje izražene u laujskom saborskom zasjedanju čita izvješće dr. Constantini: Svake godi- ne predlaže školski odbor, odnosno na izvještau zemaljskoga školskoga vijeća na- čisto kako bi se imalo školstvo poboljšati. Žalibože cesarska vlada nepazi na želje sab. Stoga neće opetovati pritužba, već drugih godina uzalud učinjenih, nego će se oavrnuti samo na odpis namjestništva od 21. septembra 1890. Sabor je želio, da bi se podalo pitanje podatke o školah; pu- tožao se na učiteljicu u Kopru, na nezako- nit raspravljanje školskih odnosaja iz- kojih kot. škol. vijeća imenitih pazinskoga i na pol- agitacije škol. nadzornika i učitelja. Moralo bi se imati obzira na želje onih, koji plaćaju. (Na strani većine: bravo!) Neće govoriti o učiteljicu, jer se je već često njegove mane izučicalo; zlo je što se ministarstvo obazire samo na izvješća onih istih oblastih, proti kojim se sabor pritužuje. Vrhunac ironije nalazi se u izjavi ministarstva glede agi- tacije školskih nadzornika. (Na strani većine: bene, bene, bravo!) Vidi se odatle, da nije vrijedno ponavljati želja i pritužba, pošto se sa odgovori kompro- mitira čast sabora, koji bi imao biti štovan od cesarskih oblastih. (Na strani većine: benissimo!) Radi toga se je odbor osvrtao na njeke druge stvari tičuće se škole. Prva se tiče gibanja, koje se je u pokrajini pokazalo u zadnje vrijeme, za ustrojenje novih škola; neka se ustroje, gdje je prava potreba, kako to zakon za- htijeva al nek se neustrajaju na škodu postojećih, kao što je slučaj na namjerava- nim ustrojenjem škole Zabrežanih, koja bi bila na štetu školam u sv. Petru, Tin- janju i Zimnju. Moralo bi se u obzir uzeti velike troške, združene sa ustraja- vanjem škole. Razspnost je ako se u jednoj te istoj lorenznoj občini ustraja više škola, kao što bi htjelo u sv. Katarinu. spada- jućoj k občini Pican, premda već tu škola dvorazredna postoji. Uoprot ima krajeva prostranih, gdje neima nikakve škole. Na- vadja ministarstvo u naredbu od 27. julyja 1878. br. 12123. usljed koje, da se nebi tabož imalo ustrojiti škole, gdje što ne do- pušta financijsko stanje školskoga okružja. Škole nebi, se imale graditi na trošak poreznih občina, nego na trošak samih onih, za koje se škola gradi, i prije nego li se škola sagradi, mora se gledati, da li će uspjevati. — Obzirom na sve to postavlja odbor sljedeće predloge:

1. Zemaljski sabor izraza svoje sa- zlanjenje, da ministar bogotvorja i nastave nije uzro u obzir — po svoj prilici na temelju malo točnih izvještau c. kr. zemaljskoga školskoga vijeća i podložnih mu c. kr. kotarskih školskih vijeća — želja i pritužba sadržanih u škol-kom izvještau god. 1889. kao takodjerrad načina, kojim je odgovorio na iste.

2. Nalaže se zemaljskomu odboru, da se pristajud na ustrojenje novih škola, strogo obrdi obstojećih zakonskih propisa, usljed kojih moraju biti uspnried zajam- čeni svi uvjeti za stalnu i uspješnu ob- stanak škola i usljed kojih neima se pri- voliti pomnoženje broja istih na štetu dobrog napredka i uspješnoga nastavka potrebitih obstojećih škola; i da pazi ta- kodjerr na to, da troškovi za ustrojenje novih škola nenadmašuju financijskih sred- stava dotičnoga školskoga okružja;

3. da se strogo brine za to, da tro- škovi za materijalnu potrebu školam, ime- nito za sagradjenje, priuredjenje, održanje ili najamninu školskih prostorija nebudu na teret dotične mjestne ili pvezovne ob- čine. nego da budu, po zakonu podmireni po dotičnom školskom okružju, ili po okružju, stvorenom iz mjesta, iz diela mjestna, ili kuće pridruženi školi. (Na strani većine: najvažnije poslanje među za- stupnici i na galeriji.)

Kod glavne rasprave zadobi rieč g. dr. Stanger, koji izreče sljedeći govor:

Visoki sabore! Ja sam prošle godine imao priliku govoriti proti zaključku predloženu po školskoj komisiji, te sada na ovom osim glede jedne same činjenice o kojoj ću kasnije svoju reči, baš nikakva razloga, da s vami skupa (pokazujuć na većinu) želim, što vam je ministarstvo bogo- štovja i pastave onako odgovorilo na Vaše pritužbe. Po mojem mnenju ministarstvo vam je odgovorilo kako ste zaslužili. Ja neću ni ove godine glasovati za predloge školskoga odbora. Glede druge točke pred- ložja školskoga odbora imam opaziti, da je smatram posve suvišnom, a tako i treću. — Kada, gdje i kako se imaju u moraju ustrojiti pučke škole, određuju već posto- jeći zakoni, kojih se zemaljski odbor ima držati. Zaludu je dakle preporučivati istomu, da pazi na ovo i na ono. — Taj predlog suvišan je povrh toga, jer glede ustrojja- vanja novih pučkih škola neodlučuje ze- maljski odbor, već državna oblast, a odbor zemaljski, gdje državna oblast pronudje, da se poleg obstojećih zakona mora ustro- jiti pučka škola, nemože ništa prigovoriti.

Ako se pokrajinski odbor dosad nije držan ustanovah zakona u tom pitanju, predlogom škole komisije nećini mu se čast. Nego ja ipak mislim, da ako se i nije isti odbor gljedog držao spomenutih zakona, to je on učinio samo na korist talijanskih škola, koje se ustrojjavalo svuda i svagdje, a na štetu hrvatskih od- nosno slovenskih, pa sad kad vam takvog postupka više ne treba, činite ove predloge. Talijanske škole ustrojjavalo se dosad i ondje, gdje jih nije trebalo i ondje, gdje se ih nije smielo ustrojiti, dočim se samo glede ustrojenja hrvatskih, odnosno slo- venskih, svuda činilo sve moguće zaprieke, i nije se dalo Hrvatom i Slovincem niti onje škola, gdje bi se iste po zakonu bile morale otvoriti, a predlogom škole komisije, hoće se samo zemaljski odbor potaknuti, da i dalje tako čini.

Ja sam već prošle godine imao priliku spomenuti školu u Slivju i preporu- čiti slavnomu zemaljskomu odboru, da ne- stavlja već dulje zapiekah otvorenje one škole, koja je već god. 1887. dozvoljena i sistemizirana. Ipak ona škola još ni danas otvorena nije, jer se tomu zemaljski odbor radi nekakvih neznačajnih formalnosti protivi.

Slavni zemaljski odbor se je u tom postu prizvao i na vrhovno upravno su- dište u Beču, a ja nerazumijem kako je to mogao učiniti, kada znadem svi da on do rješitbah vrhovnih sudista u Beču ništa ne drži. (Tako je! sa strane manjine).

Što se pak troškova za održavanje škola tiče, niti u tom pogledu neima se ništa zemaljskomu odboru preporučivati ni nalagati, jer to nije njegova stvar. Zakonom od 3. novembra 1874. br. 29 je usta- novljeno kako i odkle se imaju škole us- državati, to je stvar dotičnog školskog okružja, odnosno dotičnih občinah, koje imaju providiti za troškove održavanja škola ili iz prihoda dotičnih zaklada bra- tovdinah ili, ako ti nisu dostatni, putem prireza.

Gdje je škola potrebita, tu vidi i državna oblast i samo pučanstvo. Pa kada i samo pučanstvo uvidi potrebu škole za svoje djecu, ono je svuda ispravno prireći malu žrtvu za održavanje iste. — Predlog častne školske komisije pozivlje se na zaprieke glede ustrojenja i održavanja škola na ministarstvu na- redbu od 27. julyja 1878. br. 12123, ali po mojem mnenju baš ova ministarska naredba govori proti predlogu školskoga odbora, jer ona naročito naglašuje, da kod ustrojenja škola ne treba baš toliko pa- ziti na sve ono što zakoni u tom pogledu propisuju, te da se ima dotične zakone tumačiti tako, da se najviše važnosti polaže na ustrojenje škole same, imajuć obzir na materijalno stanje dotičnog pučanstva. To će reći, da ne treba na selu podizati palače za škole, već da zgrade školske mogu i čednije izgledati. Poglavitu svrhu je, da se ustrojji škola. (Tako je, vrlo dobro! sa strane manjine).

Predlog školskoga odbora ide za tim da sada, pošto Talijanom više ne treba školah, jer su ih oni otvorili svuda, pače i gdje nebi bili smieli, zaprieči otvorenje novih škola za Hrvate. To je posve ne- pravedno, jer kako čitamo u izvješću zemaljskoga školskoga nadzornika, ima jošte u Istri, od djece sposobne i dužne na po- lazak škole, preko 41%, koja neimaju ni- kakve škole. Tu treba dakle otvoriti nove škole, a ne pritičiti otvorenje istih.

Činjenica pak, rad koje mene neza- dovoljava odgovor visokog ministarstva, o kojoj sam gori natuknog jest ta, što je u istom odgovoru rečeno, da se glede po- nakanja političkoga nije pronašlo potrebito ni shodno disciplinarno postupati ni proti školskim nadzornikom ni proti učiteljem.

Ja sam već lanjske godine, govoreć o ovom istom predmetu spomenuo, da po- znajem učitelja, a to je ravnanju učitelj u Lovranu, koji je prigodom izbornah za ovaj sabor kupovao glasove za talijansku stranku. Poznato mi je sada, da je stvar bila prijavljena zemaljskomu školskomu vijeću i da je bila povedena disciplinarna istraga proti rečenomu učitelju, pa da su saslušani svjedoci prijavu posve potvrdili, ali ipak do danas nezna se za nikakvo rješjenje one iztrage. Ja bi vrlo rado znao, gdje je stvar zapela i koji su razlozi, da se onaj proces dosada dovrnio nije.

Iz izvješća zemaljskog nadzornika ra- zabire se, da uspjeh pučkih škola nije baš najpovoljniji, a usroke tomu navđa se razne. Veli se, da je tomu krivo slabo polazanje škole, prevelik broj djece pola- zenje škole sa jednim učiteljem, osobito u školah slavonskih, činjenica, što se u mnogih školah mora podučavati u dvih jezicih, nepoznanje naukovnog jezika većega diela djece u raznih škola provincije. pomanj- kanje potrebitih knjiga i napokon pomanj- kanje pisanih sprava, kojih si mnoga djeca nisu mogla nabaviti, a dotične ob- čine da im ih nisu mogle pružiti.

Očividno je, da se ovo sve odnosi samo na hrvatske odnosno slovenske škole, jer samo u ovih, koje su većinom jedno- razredne i posjećivane od velikog broja djece, može se govoriti o slabom napredku. Osobito pak mi se čini važnim razlog, da u mnogih školah djeca nepoznaju naukov- noga jezika. Proti tomu se u ovom visok- kom saboru uvijek govorilo sa ove strane, ali ipak ništa se sa nježno strane učinilo nije, da se tomu zlu dokoči. — Većina

Očividno je, da se ovo sve odnosi samo na hrvatske odnosno slovenske škole, jer samo u ovih, koje su većinom jedno- razredne i posjećivane od velikog broja djece, može se govoriti o slabom napredku. Osobito pak mi se čini važnim razlog, da u mnogih školah djeca nepoznaju naukov- noga jezika. Proti tomu se u ovom visok- kom saboru uvijek govorilo sa ove strane, ali ipak ništa se sa nježno strane učinilo nije, da se tomu zlu dokoči. — Većina

ovoga visokoga sabora i slavni zemaljski odbor imali su uvijek pred očima širenje talijanstva, a nikako prave nauke i pravoga napredka školske djece. Zato su uvijek ustrajale samo talijanske škole bez obzira na materinski jezik djece, a uspjeh toga ovo kakov je! Da je tomu tako mogao bi navesti stotinu slučajeva, ali ja ću spomenuti samo dva slučaja, da se vidi kako se u tom pogledu postupalo.

Pred nekoliko godina imalo se odlučiti u kojem se jeziku ima podučavati u pučkoj školi opatijskoj. Obćinsko zastupstvo u Voloskom htjelo je imati talijansku školu, a puk opatijski molio je za hrvatsku, jer da djeca nerazumiju talijanskoga, budući materinski jezik djece u Opatici hrvatski. Odlučilo se, da bude ipak talijanska škola, tvrdeći, da tu ima pravo odlučivati samo obćinsko zastupstvo, koje zakonito zastupa pučanstvo obćine. — Godinu kasnije imalo se odlučiti kakva da bude škola u Lovranu. Zastupstvo ondje zahtijevalo je jednoglasno hrvatsku školu, jer da djeca nerazumiju talijanskoga jezika, a nekoliko građana zahtijevalo je talijansku školu. Odlučilo se opet za talijansku, jer da treba paziti na ono što govori zastupstvo obćinsko, nego na ono, što želi pučanstvo, koje da školu uzdržava. Tako se ovo u dvih slučajih skroz protivnih odlučilo na jednaki način u prilog talijanskoga jezika.

Nu sasvim tim, da se je već opazilo kako zle posljedice nosi takav postupak, ipak se još i sada tako radi. — Ovih se dana imao imenovati učitelj na pučkoj školi u Cresu. Natjecao se za to mjesto jedan učitelj, koji već trideset godina služi, koji je bio radi avog dobrog podučavanja od predpostavljenih školskih oblatih već više puta pohvaljen, kojega je puk želio i koji pozna hrvatski jezik to jest jezik svih trećina školu polazeće djece, i drugi jedan, mladić, Tirolac, koji nepoznaje ni jedne riječi hrvatske. Prem je i u natjecaju bilo rečeno, da natjecatelj mora poznati i hrvatski jezik, bio je imenovan ovaj posljednji, jer je imao pred onim stariim tu prednost, da nepoznaje hrvatskoga jezika i jer je kotarske školske viće, prem je onoga domaćega preporučilo na prvom mjestu, predloživ imena natjecateljah opazilo, da je onaj mlađji sposoban za podignuti cresku školu, koja da je duboko pala. Tako se ovo još i danas postupa, pa se onda školske oblasti tuže, da neima pravog napredka u školah!

Napredka nemože biti u školi, gdje djeca nerazumiju učitelja, a ipak, kad je to u prilog talijanskome jeziku, nepazi se na to, i državne školske oblasti mirno gledaju, kak se taj nesmisao dalje tjera.

Spomenuo sam, da iz u Istri preko 41% za školu sposobne djece, koja neimaju nikakve obuke, koja nikakvu školu nepolaze. — Zemaljski školski nadzornik veli, da je tomu razlog, što neima školskih zgradah ili što su one postojeće pretjesne za broj djece, koja bi školu polaziti morala. Ako je tomu tako, zašto se oblasti neposluzne ustanovami postojećih zakonah glede ustrojavanja školah, zašto se nitko nebrine, da se, gdje je to potrebno školske zgrade sagrade ili postojeće povećaju? Zašto se nedade škole barom ondje, gdje to puk sam želi i gdje ima već zato obodnih zgradah?

U Pazinu molilo je na stotine otacah obitelji već više godina hrvatske jednorazrednu mješovitu školu, pa se ista, pošto se sve moguća pokušalo, da se, kad se već nije moglo zapriječiti otvorenjem, koliko više moguće zakasni, jedva ovih dana otvorila. Kako je ta škola potrebna bila, vidi se iz toga, što se u nju već dosada upisalo do 116 djece. dočim u talijanskoj, gdje su 4 učitelja, a sa nego 120 upisane djece. — Isto se to dogodilo i sa buzetakom hrvatskom školom. I ondje nakon mnogogodišnjega moljanja otvorila se tek sada jednorazredna škola i već je i u njoj upisano do 97 djece. — Vidi se dakle kako su te škole potrebite bile i kako je velik grijeh bio protiviti se njihovom otvorenju.

Još bi imao spomenuti, da se i neurednom pohadjanju škole mora već jednom doskočiti. I u tom pogledu bi opet preporučiti, što sam već lani kazao; da se name ovršenjo kaznah radi nepolažena škole oduzme obćinskoj oblasti i predade političkoj. Obćinski načelnici imaju stotinu obzira i poteškoća, gledu utjerivanja globah udarenih zbog nepolažena školah, kojih politička oblast neima, a s druge strane ima ova posljednja i više auctoriteta; i sredstva zato ima ova više, nego obćinska oblast. Kad se već jednom kazna naprti, neka se ja i ovrši i kad se za školu toliko troši, neka ju i polazi tko je dužan. Prošlo godine izreklo se na zatvor i globu

do 1237 kaznah, a ovršilo se ju samo 311. — Ako se neimaju kazne ovršivati, neka se ih radije ni neizreče, jer tu trpi sama stvar i ugled oblatih. Na temelju svega rečenoga, pošto neću glasovati za predlog častnoga odbora školskoga i prem uznadem, da se i opet neću za svoje predlog obzira naći, predlažem ipak sljedeće: Visoki sabor neka izvali odlučiti:

1. Nalaze se slavnomu zemaljskomu odboru, neka dade do znanja visokoj ces. kr. vladi želju ovoga pokrajinskoga sabora:

a) da se providi za uređenje obuke načinom, da svi dužni imadu priliku polaziti školu, budi davši otvoriti škole već ustanovljene, ali neimajuće učitelja, budi požuriv ustanovljenje onih, za koje su stranke već prošle, budi davši priskrbiti školske zgrade ili povećati postojeće — uzev osobljio u obzir gospodarstvene odnose školskih obćinah, kao što popisuje naredba vis. c. kr. ministarstva za bogoslovje i nastavu 27. julija 1878. br. 12123.

b) da se dade izpitati sarjestvo materinski jezik školske djece obćinskih školah u pokrajini za uređiti obuku načinom, da se podučaje u materinskom jeziku školske djece, kaošto to zahtjeva temeljno didaktično načelo promjeniv naukovni jezik, gdje neodgovara tomu načelu i ustanoviv paralelke za manjinu školske djece gledom na njihov materinski jezik posvuda i jedino tam, gdje je broj te manjine onolik, koliko se zahtjeva po zakonu za ustanovljenje škole, davši istodobno možebiti priliku, da se uzmogne naučiti drugi zemaljski jezik, te da se drži tih načelah kod ustanovljivanja školah u buduće;

c) da se sa svom odrješitostju dade valjanost odredbam tječućim se polaska, odnosno zanemarivanja škole;

d) da se imenuju za mjesta učiteljah i učiteljah samo proscioci usposobljeni takodjer u naukovnom jeziku (odnosno jezicih) dotičnih školah i medju timi nek se izabere najbolji.

(Čim je zastupnik počeo govoriti počelo se na galeriji klišati, kihati i strgati a zastupnici većine jesu nekjeji iziši a drugi razgovarali medju sobom)

Predsjednik primiv napisane i podpisane predloge dra. Stangera, izjavi, da pošto su pisani u netalijanskom jeziku, nemože jih čitati na ustavno razpravljanje. (Dr. Volarić ironički: tako je!)

Vitez Babuđer reče o predmetu u glavnih crtah sljedeće:

On želi ispraviti nekjeja mjenja glede učiteljšta u Kopru. Isto nije prije odgovarali svrši, ali usljed priuha sabora je cesarska vlada mišlj pogodpariva i učinilo se je velik korak napred učiteljšte je razdjelena u tri odjele: talijanski, hrvatski i slovenski. Istina daje se mnogo važnosti njemačkome jeziku i to sasvim pravo jer je Germanija domovina pedagogije i jer je njemački jezik obvezatan predmet koji kod ispita zrelosti toli kod ispita sposobnosti. Zato se uči pedagogija njemačkim jezikom za sve tri odjele skupa. Vlada se je pobrinula takodjer za veći broj talijanskih kandidata učiteljšta tim, da je ustrojila pripravni tečaj u Pulju.

Istiće zatim kako razmjerno malen broj djece školu polazi. Dužnih polaziti ju ima blizu 42 tisuć, od tih ju može polaziti samo 28 tisuć, pošto su ostali zagriješeni s različnih uzrokah imenito stoga što nemaju škole. U istinu pako ju ne polazi 28 tisuć nego samo 18 tisuć, a od tih ju redovito samo 6—7 tisuć, tako da svaki učenik stoji na godinu 10 forinti. To je veliko zlo koje bi valjalo popraviti, te stoga on moli živo zemaljski odbor, da nastoji, da se školski zakoni točno izvršavaju. Opaža na svrši kao ravatelj gimnazije u Kopru, da dolaze učenici dobro pripravnici iz škola na obali, dočim su slabo pripravnici oni koji dolaze iz unutranjosti pokrajine.

Vladin zastupnik vr. Etuschegg prigovori izvijestitelj dr. Costantinu, da on kao zastupnik vlade nemože mimičiti nekjejih tvrdnja i oštih izraza izvješća. Slab su utisak na njega učinile njke riječi prvi put u ovom saboru izrečene. U ostalom, da ima u izvješću protuslovlja; veli se, da je ministarstvo bilo slabo izvješćeno od prediočnih oblatih a s druge strane, da je ministarstvo rabilo u odgovoru sarkazan; i stoga odbija tu uvredu. Vlada činila je uvijek što je najbolje znala za pučku obruku; možda je koje kotarske školske viće netočno izvjestilo, ali toga se nemože uzdržati e svih kotarskih školskih vićih. Zem. nadzor bi mogao biti bolj obavješćen o stvarih, koje se događaju u tih vićih i to po svojim odlancima u istih, koji ako je šta u obće zla sa strane kot. vića, jesu sukričivi toga zla.

Dr. Tamaro izreče mrljivo sastavljen govor, kojega kratak sadržaj bio bi

sljedeći: Pravo govoreći nezebi smio govoriti jer govoriti li negovoriti znači isto. Sve njegove priuha, da su bezuspješne; ipak će reći nekjoliko riječi, da se nebi šutnju smatrao kao odobrenje, i to zato jer je školska obuka jako važnamenta za odgoj građana, državljana i s državljani za stanje domovine. Sadanja škola bnae se praveć za ono što bijaše a premalo ono što je ili što bi imalo biti. "Americi naprimjer, gdje je škola slobodna, uređuju se ju i preuredjuje po okolnostih, kod nas pako smatra se ju kao hram pravotjernih, kojega se nesmije ticiati. Članovi manjine zahtijevali su više puta, kad su s milosti govorili, ustrajanje novih škola, imenito za istarske seljake; ali što će seljakom škola pošto su njihova djeca često naga i gladna. U naših selih imalo bi se podučavati kao u Švicarskoj, Norveizkoj i Srednjoj, gdje se sastaju i odrasi u jugih zimskih večerih, makar u stajk i tr različite stvari naučaju. Kod nas usuprot se hoće zgrada, klupa, karata itd. da se ima slab uspjeh. Dalaje slo u naših školah je, da se i njimi ima tajnih političkih namjera.

Slab primjer u tom daje cesarska vlada, od koje bi želio bar toliko simpatije prema Talijanom. koliko je ima spijesatelj Fausta. Tuži se što je bio zemaljskim nadzornikom imenovan čovjek iz Šlezije, a ravnateljem gimnazije u Puli gosp. iz Štajerske ili Koruške i što se je tim krivica nanela našim domaćim učiteljem. On bi želio, da zemaljsko školsko viće objavlja zapisnike svojih sjednica, da se procese disciplinarne vodi brže i strožije; tuži se što na učiteljstvu u Gorozu nisu bile primljene talijanske kandidatkinje, čini se samo za to jer su Talijanke i jer ne znadu njemački. (Za govora dr. Tamara vladalo je u saboru imenito na strani manjine veselje i pošto je medju ostalim rekao, da su Slavani miljeici c. kr. vlade smijali mu se manjina grohotom.)

Dr. Volarić čim se ustane, nastane na galeriji smjeh i buka tako, da je počeo sa uvodom: Ero dosad bilo sve mirno, a ja nisam niti počeo govoriti, pa nastaje buka i vika. Tim pokazuju ovi (kazuć na galeriji), kako su visoko dopjeli u razvikanoj svojoj tobožnjoj talijanskoj kulturi.

Visoki sabore! Sit gladnu nevjernije, a i Vi gospodo od desnice, poklen ste napunili Vaše gradice školami i obilno jih obkribrili, protivite se sada podignuti potrebite škole u naših selih i gradovih, gdje sa takodjer naša djeca dosad prisiljena pohadjati Vaše škole. Danas bila je pročitana u ovoj visokoj kući nekjakova prošnja građanin buzetskih, predana po gosp. Venneru, u kojoj se naši seljaci iz one okolice okrotuju "miseri ed ignoranti". A tko je tomu kriv? To je gospodo testamentum paupertatis one talijanske gospode, koja zu do pred malo vremena ravnila onom obćinom. Vi nastojite držati u neznanstvu naš puk, samo da uzmognete šojim slobodnije ravnosti i upotrebljivati ga u svoje političke svrhe, jer da će se on, čim se probudi iz svoga mrtvila i kad se otogod nauči, osvjestiti se i poznati onu nepravdu, koju mu nanasate, pa da će vas zapustiti. Ako je do sad naš puk nazađvao u naučih recite "confiteor" i "misa culpa", jer ste tomu vi sami krivi i protivili ste se, kako se i danas protivite, da dočije za potrebitu svoju naobrazbu dovoljno škol.

Dosad uok sto vi sagradjivali i ustrojivati vaše škole, trošilo se je iz obćenite biagajne, trošio se novac i našega sirovašnoga puka; a sad kad se radi o tom, da se dade našemuku škole, tad uka jih on, onako kako jest siromašen, sam sazida i sam uzdržuje. Jeli to pravedno? Jeli to liberalno?

Što se posebice Buzeta tiče, to su dosad djeca našega puka iz one okolice bila siljena pohadjati Vašu školu i učiti se u njim nepoznatom talijanskom jeziku; a sada vije i buke, kad se je dala onomu dobromuku škola onakova kakova mu je išla, škola hrvatska. Da je u onom gradu bila potrebna hrvatska škola za djecu naše krvi, vidi se i od tad, što se je dosad na netom otvorenoj jednorazrednoj hrvatskoj školi upisalo preko 90 djece. Što se pako grada Pazina tiče, to sa pojzmim onu tužaljku starea izvjestitelja školskoga odbora, koji je morao oćutati kako je pod stare dane izgubio sve povjerenje i sav upliv kod onoga osvjestenoga puka i samo zato je ga do istine želim; ali jasan dokaz, da je onomu puku bila potrebna škola, koja odgovara njegovoj na rednosti i jeziku, razabire se jasno iz okolnosti, što je u netom otvorenoj hrvatskoj paralelki upisano do 120 djece.

Nadalje tuži se izvješće na c. k. predsjednika kotarskoga školskoga vića u Pazinu i Puli i na ondašnje nadzornike škol,

ai tuž kad bi bila dokazana kakova nezakoaitost i nepravica, nebi imao šta nadomestiti. Ali to je smajšno, da se naši protivnici tuže na sve činovnike, koji imajna u jedan rog netruhe i koji nisu oćiti pristae talijanske stranke, neparaze za to, ako oni svoju dužnost vrše i ako u ostalom negledajuć nit na desno nit na lijevo, avim jednaku pravicu kroje. I to je čudnovato, da se u izvješću nebičaju činovnici, koji protuzakonito nas tlačie i optiru se svim našim pravednim željam.

Tu sa primjer nespojnine se c. k. predsjednik lošinjskoga kotarskoga školskoga vića, jer je oćiti pristae talijanske stranke i jer talijanstinu širi i podupire u našem kotaru. Onaj čovjek je u Vaših oćijuh dobar i posve na m'estu, jer akoprem je pu sudu istih činovnika njegove struke pravi nezalica i nitkoćiv, što se sposobnosti tiče, on je Talijan i našim protivnikom služi za pristo sredstvo širiti u nas talijanstinu. Taj čovjek pokazao je što je onomad, kad imenovanja ravnujućega učitelja creake škola. Za to mjesto natjecao se pošten stariji čovjek, koji je do 30 godina probavio u školah, koji je bio pohvaljen zbog svoga avanićnoga rada i čak prošle godine odlikovao, pa ipak mimoišlo se ga, jer za njegovu nesreću nosi hrvatsko ime, jer je, akoprem nije se nikad izicao na političkom polju, rođen Dalmatince. Dala se je prednost mladicu iz talijanskoga Tirola, koji tek 5 godina službuje i koji nepozna hrvatskoga jezika, akoprem dvie trećine pučanstva onoga grada jesu Hrvati i većina djece, koja mora pohadjati talijansku školu, nepozna negu avoj materinski jezik. Naš delija c. kr. poglavar lošinjski, nije mogao tajdi zasluge g. Marčića ali ipak, što je bilo dosta našim protivnikom, iztaknuo u opazki, da bi mladi tirolac, košto je i on, podignuo tobož onu školu ili bolje rekuć podignuo talijansko čstvo u onoj po ogumnoj većini hrvatskoj djeci. Marčić bio je dosad od svih građana bez razlike narodnosti oćubljen, pa ipak nije se na njega, košto je i zaslužio, obzir uzelo, a to nek si osobito creski kopaei zapamte.

Gospodin Tamaro iztaknuo je u svem govoru, da tobož vlada a nama ljubaka i da se neobazire na onu zemlju, koju je isti njemački pjesnik uzveličio tim, da u njoj pomeranće rastu. Ja ovo već četvrtu godinu dolazim u Poreč, pa ipak nisam opazio, da ovdje i naokolo pomeranće uspijevaju; valjda je isti gospodin mislio, da samo već u onaj blaženoj i obćanoj zemlji u kojoj u istinu pomeranće rastu. (Smjeh i pleskanje na galeriji i kod satorbake većine) Ipak su me donjekle razumili, do mala naučiti će se hrvatski.

Gospodo! kako sam prije rasložio. Vi ste krivi, da naš puk nije do sada, kako ga po zakonu i pravici išlo, dobio dovoljno svojih škola, pa što sto tim polučili? Ero tužite se i jadicujete sami. Jedan znameniti učenjak, koji je po krvi, narodnosti i zemlji bio naš čovjek, a po knjigah, koje je napisao, više Vas negoli naš, jer osim onih zlatnih Iskriceh, ništa nije ostavio avomu narodu, a podignuo u izobilju Vašu knjigo, Nikola Tommaso. on je izicao, da je po providnosti božjoj izbran, da bude začetnikom bratimstva izmedju Italijana i Slavena, i pisao 4. junija godine 1848., poklen je donjekle i nam predbacivao, da Vas tobož nerazumijemo, o Vas sljedeće. Dopuscite, da Vam njegove riječi, koje se Vas tiču, u koliko budem znao talijanski pročitam. On je pisao: „Questi (gli Italiani) nell'orgoglio dello loro memoria stravecchie, disprezzano etidamente quelli (gli Slavi). Ma i popoli disprezzati hanno le chiavi del mondo d'avvenire! Bisogna intendersi per necessità e per lucro, chi non sa per virtù e per amore. Ma senza amore non si operano cose grandi; e finchè ovieranno gli Slavi saranno carnefici e vittime. (Ovi [Italijani] oholi sa svojih prastarih uspomena. ludo preziru one [Slavene]. Al prezreni narodi imaju ključeve budućnosti! Treba se sporazumjeti poradi potrebe i koristi, što neće poradi kreposti i ljubavi. Ali bez ljubavi ne stvaraju se velika djela; a dok budu Slavene mrzili, bit će krvnici i žrtve).

Sad moram da odgovorim u kratko na ozbiljne razloge g. Babuđera, čovjeka koga štujem, i za koga znam, da je sve ono što nam je kazao govorio iz svoga osobnoga osvjedocjenja i s najbolje namjere. On veli, da su na koparskom učiteljstvu tri odjela, talijanski, hrvatski i slovenski i e ote strane nebih imao što prigovoriti, zbilja to zahtjevaju budućni učitelji za talijanske, hrvatske i slovenske škole u pokrajini, al u tom nizamiz nepravica u nemogu se u njim slagati, što na onom učiteljstvu uzimlje takav mah nještina, da se učenicu u zadnjih tečajevih mnogo aja

plaći obćinskoga šumara. Dr. Laginja predlaže 400. Glasuje se o jednom i drugom predlogu, te pada nesamo Laginja, nego i prvi protiv kojemu su glasovali i sami članovi političko-ekonomičkoga odbora. Prva se po većini predlog istoga odbora, da se bar za sedam ministralnom naredbom, protiv obćinstvom zakon, talijanski jezik kao jedini službeni kod sudova Istre. Manjina je dakako protiv, a u ime nje govore odlučio gg. dr. Laginja i dr. Dukić, zatvajući ovaj svoj govor, da gospoda većine bide u sebi, s ovakvim predlozi „del passato i sogni ridotti“. Od većine govore osim izvješitelja gg. Tamaro i Gambini. Isti političko-ekonomički odbor predlaže, da se preko predloga dr. Dukića i drugova gleda utvrđena hrvatskoga odnosno slovenskoga jezika kod svih c. kr. oblasti i ustrojstva višega sudišta u Ljubljani predje na dnevni red. Taj predlog pobija a svoj predlog zagovara dr. Dukić, ne frazami, nego činjenicami, ministerijalnim naredbami i zakoni. Preko predloga šumske komisije, idućega za tim, da se uvedu stražari, podložni od c. kr. oblasti a plaćeni od obćine, prelazi se na dnevni red. Prva se zakonska osnova, usljed koje se Mali Lošinj proglašuje kao gorište, što ju je zagovarao izvjestitelj g. Frugiacomo i zast. g. Mandić i pošto su govorili vladin povjerenik i zem. odbornik Cleva u obćenitoj raspravi a dr. Volarić i dr. Dukić u podrobnjoj. Sjedenica svršla je u 9. ura. Bilo je u njoj dosta nemira na galeriji, koju je jednom molio preuzajednik, da bude mirna.

VIII. sjedenica 13. novembra. Predsjednik otvori sjedenicu ob 5. uri na večer, prisutno 26 zastupnika; galerija vrlo dobro posjećena. Iz pročitana i odobrena zapisanika, podnio je zastupnik Cleva molbu obćinara Barbausa za gradnju ceste u toj obćini, što se izručila zemaljskomu odboru. Zastupnik Volarić interpelira c. kr. vladu što je sa zakladom pokojnoga svećenika Fugošića, koja bijaše namničena za stipendije.

Zastupnik Flego interpelira zemaljski odbor radi 15% nameta na čitavu obćinu zbog predumjenih novaca g. A. Clarici-u god. 1876. Prvu interpelaciju predje predsjednik vladinom zastupniku a drugu zemaljskomu odborniku dr. Gambiniu, koji izjavi u ime zem. odbora, da na interpelaciju neće odgovoriti jer da je sastavljena u netalijanskom jeziku.

U ime školskoga odbora izvješuje zastupnik Tamaro o svojem predlogu i o predlogu dr. Stangera: da se ustroji u Pazinu talijanska dotično hrvatska gimnazija, ili na gimnaziji u Puli talijanske dotično hrvatske paralelke. Izvjestitelj preporuča na koncu, da se pristati njegov a zabaci predlog saborake manjine dotično dr. Stangera. Onaj zagovara svoj predlog u poduljem govoru te dokaza kako su Hrvatima Istre neophodno potrebna jedna gimnazija ili bar hrvatske paralelke na državnoj gimnaziji u Puli. Preporuča svoj predlog a zabacuje onaj zastupnika Tamara.

Vitez Babuder polazeć sa stanovišta, da Slaveni nauče laglje tudje jezike nego li ikoji drugi narod, da njim je njemačka gimnazija u Puli potrebna a da hrvatske netreba. Zastupnik Mandić pobija najprije viteza Babudera pak dr. Tamara, zabacuje predlog većine i preporuča predlog manjine. Za njegova govora narasla opet krala gospodi na galeriji te je govornik morao kadšto popustiti dok se galerija izbućila; napokon doviknu predsjednik: ja neimam svoja pluća za Vašu fukaru nego za sebe. Zastupnik Constantini govori za predlog g. Tamara a ti predlogu g. Stangera. Kad glasovanje primila je satorska većina predlog zastupnika Tamara, a zabacila onog dr. Stangera.

Na predlog školskoga odbora — u ime kojeg izvješuje zastupnik Scampicchio — prelazi se preko prošnje učitelje Ivane Cella na dnevni red. Zastupnik Laginja izvješuje hrvatski o svojem predlogu, to jest o gradnji ceste na Vodnjanci i to oko Karnice. U ime zemaljskoga odbora odgovara Gambini, da se predlog nemože uvažiti dok se za preporučenu cestu neučine sve predradnje. Većina zabacuje predlog dr. Laginje i drugova. Na predlog izvjestitelja školskoga odbora viteza Babudera pristaje sabor, da se učitelj Trombetti u Krku poveća mirovina za jednu osminu.

U imu istoga odbora izvješuje zastupnik Scampicchio o molbi gradjana Buzetških, da njim se imenjuje talijansku učitelju. O toj molbi govori dotični zastupnik Flego pobijajući istu i navale u njoj protiv hrvatskoj školi. I za ovoga govora raskodakakala se galerija a kad se uzpostavi mir, odgovori predsjednik, da je on tuj za držati mir i red (obćeniti smjeh i prigovori na k'lupah manjine). Molba se izručila zem. odboru na uvaženje.

Na predlog školskoga odbora bijaše napokon prihvaćena promjena §. 37. zem. školskoga zakona. Buduća sjedenica biti će sredu u 5. sati na večer; a valjda dvie sadoje u četvrtak, jedna u jutro druga na večer. U sredu dolazi na dnevni red zemaljski proćakan a u četvrtak prevara zemaljskoga blagajnika Rigo — dakle: dulcis in fundo!

Sošija Vitezovićka preminula je ovdje prekjuće u najljepšoj dobi života, ostaviv raztužena supruga dr. Mata Vitezovića i troje djece. Tkožog je poznao pokojnicu cienio je njezine vrline i plemenito srce. Sućut koju ovaj kćan dogodioj probudi u srcu prijatelja, neka bude supruga i rodbini sladak utjehom u boli. a vrljoj pokojnici kćka zemlja i vječni pokoj! Bratovštini hrv. ljudi u Kastvu dao je dr. M. T. for. 10 mjesto vienca na liisu Sofije Vitezovićke.

Konstituiranje obćinskoga zastupstva u Podgradu. Dne 4. t. m. sazvano bijaše novoizabrano obćinsko zastupstvo u Podgradu na prvu sjedenicu, da se konstituira t. j. da si izabere načelnika i šestoricu obćinskih savjetnika. Na sjedenicu je došao c. kr. kotarski kapetan g. vitez Jettmar iz Voloskog. Aktuacijom bijaše izabran za načelnika opet za tri godine bivši načelnik i zemaljski zastupnik g. Slavaj Jenko Izabrano bijaše zatim šest savjetnika i to 5 bivših a 1 novi kod izbora vladao je uzoran red i hvalverodna sloga tako, da bijaše sve jednoglasno obavljena. Čestitam srdačno novoizabranim i onoj obćini, koja imade ovako čestito zastupstvo.

XI. stogodišnjica Pavla Djakona. Kada, na vrhuncu brda Matajura koje se diže nad Čedadom, umišljam longobardskoga kralja Alboina motrećega talijanskim ravninu, ili kad si predstavljam prvoga Slovjenca, koji se pope na brežuljak vrh Udine i kaza mu Videm, cieniem da nijedan drugi kraj Italije ne pokazuje jasnije od Friulske susret dviju velikih plemena, talijanskoga i slovjenškoga.

To mi tumači zašto je u davna vremena Julij Cesar hotio naprav ovdje utemeljiti, po njem nazvanu koloniju Forum Julium; Alboin prvu svoju vojvodinu koju dađe u vlast vlastitomu sinovu Iuliju; Karlo Veliki, krajiški marku; Akvilejski patriarka, stolicu ogromna države ovađe.

A sada gledam po ravni sve do mora Furlane, te krepke potomke Rimljana; vidim poviriti Niemce iz niza poručenih alpskih tvrđava; a po brdih Slovjenca, koji, i ako se povukose srednjega vieka sa furlanske nizine, ostaviv jih pune imena slavskih, sada se opet na nju spuščaju i poplavljaju tržišta, zemlje, visave, urede, sve, tako da se poznati vitez Valussi, u svom Giornale di Udine od 25. Marta t. g. ne ustručava zahtjevati da obnke na čedalskom zavodu bude u hrvatskom jeziku.

Zar se ovaj neobični, ali srećom mirni susret raznih pasmina nebi mogao upotriebiti na korist čovječanstva? Prigoda je dosta blizu: stoljetnica (jedanaestogodišnjice) smrti Pavla Djakona pada god. 1899.

Kad predložih, gotovo privatno, da se ju proslavi, sva tri jezika složno prihvatit ćemo. Od naših ne spominjem nego samo štovanoga ravnatelja Forum Julii, koji upozori da slava mora dostojna biti. A iz listova odličnih Slovjenca i Njemaca koji učie u Furlanskoj, vidim: da ovi slave Varnefreda, svoga zemljaka, pisca povjesti Longobardske, koji prvi spominje njihove predje; a da oni štiju remek djelo Pavla Djakona, u kojem se nalaze prvi tragovi onih Slovjenca na našem zemljištu, koji nisu možda drugo, van predstraž oostalih.

Svi se pako siazu u nazoru da bi Čedad bilo dostojno mjesto za proslavu stoljetnice, i jer je domovina povjestničara, i jer je točka odakle krenuše Longobardi za Italiju, i jer je zemljište koje, sa svojim ostanci rimskimi, longobardskimi i slovjenkim, potvrđuje povjest.

Črsta nepovriedljivost države; a e druge strane će Niemci i Slovjeni pripoznati da geografija tvori države, po primjeru istoga Varnefreda, koji, rođen Longobard, na latinskome zemljištu narva sebe Pavlom Djanakom, i pisa djela svoja latinski.

I svi će se sporazumiti kao ljudi, koji, dok se ne poznaju, krivo se gledaju, i nastoje jedan drugoga nadvladati, ali netom se približe i izmjene misli, postanu dobri prijatelji.

A Italija, koja se je sada sjedinita, na sjeveru sa Njemackom, na jugu s Afrikom, će možda u svom umjerenom podneblju, zagrliti jednom rukom, na zapadu, latinsku sestru, a s drugom na istoku, slavjansku, najljepšiu u mnogocem grčkoj. Bit će snovi — ali do 1899 još je devet godina.

Religijozna Franciska već se spravlja za proslavu XIV. stogodišnjice kštenja Klovikova, koja pada god. 1896. A za našu stoljetnicu, koja bi imala bit međunarodna, a ne samo narodna, četiri godine više, zar bi bilo prevéc?

Njeki talijanski povjestničar, slikajući me, na baš najljepše napredovanje longobardskih nauka u Italiji, svršuje: „Svršeti pažnju inteligenciji na zemlju i stanovnicu, nerazbitiv jim vriednost usporednim radjami, čini mi se koracati u susret dilematizama, kao kad bi se pozvala ta gospodina na gostubu, a nebi se pripremio ni zalogaj kruha. . . Ni povjest Varnefredova, ni druga njegova djela, kao ni Kratka Povjest Rimljana ni crkveni slavospjevi, ne mogu bit častijmi pustimi frazami, ni maglenim divagacijami. Praznam nam stoji množito učenieb, a njimi moramo se usporediti.“

Dakle pripravljajmo. I u razdiobi rada, koji bi se imao povjeriti učenieb Talijanom, bila bi od najveće važnosti Povjest Longobarda u Italiji; jer oni bijahu samo u Italiji narodnost, i jer k Italiji, kao sredini, primiču se ostali puci u pripovjedanju njegovom.

Što se tiče mjesta proslave mnogo neka upliva sliedeća točka II knjige XIV poglavja: „K Mletcima se pridružioje Istra, i obe se dvije smatraju istom pokrajinom“. Pak sliedeća koja teli uzvisuje. Čedad: „Rečenih Mletaka glava bijaše Akvileja, a danas mjesto ote Forum Julium“.

Novim budućim istraživanjem mogla bi koristiti ova priča, koja živi predajom u mojoj zemlji: Tradicija dakle toče da je čedaska Banka sudila sa Djanakovoj povjesti pred očima, koja je a toga postala predmetom takovoga štovanja, da kad je bila Banka ukinuta, pak je tu povjest prosijom prenio u Dominikanšku crkvu. Nisi mi pako poznata nego dva mjesta koja o zakonih govore. Jedno koje se odnosi na zakonik Justiniana, a drugo na zakone Rotarija, sadržane u knjizi I i IV pogl. XXV i XLIV. Koristno bi bilo ustanoviti koji dio rečene povjesti mogao služiti gradskim zakonikom.

Ideja ovo stogodišnjice, već dosta jaka, vriedi da se razprostrani među učee. Njihova je stvar dostojno joj se pripraviti. (Tako piše g. dr. Podreca, a mi probćujemo u prevodu za sada bez ikakve opazke).

Lutritski brojevi

Dne 8. novembra.	
Beč	56 85 32 23 36
Grac	31 30 71 88 84
Temešvar	19 55 66 42 60

Dne 12. novembra.

Brno	84 64 25 10 87
------	----------------

Zahvala.

Duboko ganutim srcem izjavljujemo najtopliju zahvalu svojoj rodbini, prijateljima i znancem, koji nastojahu ma na koji mu dragi način da nas utješe u ljutoj boli što nam ju sada nesmiljena smrt nezaboravne nam zestre odnosiemo suprge

KAROLINE

te koji ju njezinom pogrebu do hladnog groba sprovedoše.

Osobitu harnost očitujemo pak veleć. gg. svećenikom, napose župniku-dekanu Kerčanskomu, župniku Beramskomu, Naškercima i Lindarskomu, te kapelanu Pičanskomu, koji opjelo obavieše i milu našu pokojnicu do vječnog počinka odpratile.

Dobri Bog platio svima!

U Gračiću. 31. oktobra 1890.

Pop. Ivan Gabrielić, Anton Vojsković, brat. suprog.

Živic i drug. u Trstu

mađu u svojem skladištu, ulica Zenta br. 5., svakovrstnih strojeva za gospodarstvo te za svaku drugu porubu, kao i sve ustalo što spada na strojeve. Osobito preporučaju se njihove sisaljke (pumpu) za vadjenje vode, pretakanje vina, gašenje vatre, skropljenje trta i bilja; cjevci za vodovode te za svaku drugu porubu iz livanoga i kotanoga željeza, kositra, kaučuka i lana; mlaitilnice i čistilnice žita, trebionice kuruze, slamo-rezalice, tiskalnice, mastionice grozdja itd.

Prodavaju samo prokušanu izvrstnu izvanjsku i domaću garantiranu robu u niske ciene šaljuć ju studa prostu od carine.

Za sada preporučamo osobito mlaitilnice i čistilnice žita sa opazkom, da naše strojeve također sami popravljamo.

Strojeve kod nas kupljene popravljamo kad je od potrebe i priskrobljujemo za oštećene dijelove, drug. dijelove.

11 Schivitz & Comp. i

50-2

Marijacejske želudačne KAPLJICE

pripravljene u ljekarni kod angijela čuvara C. Brady-a u Kromerizu (Moravska) jest staro, obće poznato sredstvo, koje okrepiljuć djeluje kod slabe želudačne probave.

Prave su samo onda, ako su prodvijeno sa polag otisnutom zaštitnom znakom i polipcom

Cjena male boce 40, velike 70 kvč

Vrst tvorine jest naznačena.

Prodavaju se u svih ljekarnah.

Osobni zajam

od 200-5000 for prihvata se — samostojnim, zajmi sposobnim osobam, kao: obrtnikom, trgovcem, činovnikom, zasebnikom. Čestnikom itd. u četvrtgodišnji obročni povrtak. Politič. G. A. Sterner Budapešta, Calviaplat 4. 2-3

pripravljeno od lekarja g. PICCOLIJA u Ljubljani, je učinkovito sredstvo, ki krepeć želudce, mehčā, čistil, odpravlja slabo žilo in odganja gliste.

Sastavljenno je iz zdravilnih, v rastlinstvo spadajočih snovi ter ni nikako drazičivo učinkujoče, narvećličko, delovanje organov urjačuje zdravlje, katero organizmu kar nič ne škoduje, če se prav delj časa rabl.

8-15

Essence za želodce pošilja izdelovatelj proti poštnemu povratju v škattjah po 12 steklenicah za gl. 1.96; po 24 za gl. 2.60 po 36 za gl. 3.84; po 44 za gl. 4.26; po 55 za gl. 5.26; po 110 za gl. 10.30; po 350 za 50 kr. — V steklenicah po 15 kr. prodaja se skoro v vseh tu- in inozemskih lknah.

Grisca bel kasilj, hrepstavica, premoćlost, narez, zadavica, kras. zavlpa estljuh itd. mogu se u kratko vrijeme izlićiti rabljenjem

NADARENH 2-30

Prendinijevih sladkišah (PASTIGLIE PRENDINI)

što jih goste Predinijevih. Lečbar i ljekarnar u Trstu

Veoma pomazu učiteljem, propovednicom itd. Predbinijevih kašljih noćih, navadno jutranje hrepstavice i gresnih zapalsh nestaje kao za čudo uzimanjem ovih sladkišah.

Opazka. Vujta se paziti od varalica, koji je ponajčežiji. Zato treba uvaziti zahtjev Predinijevih sladkišah (Pastiglie Predini) te gledati, da bude na omotu kutijice (skatulo) moj podpis. Svaki komad tih sladkišah ima natisnuto na jednoj Strani „Pastiglie“, na drugoj „Predini“.

Cjena 30 nč. kutijici zajedno sa naputkom.

Prodaju se u Predinijevoj ljekarni u Trstu (Farmacia Predini in Trieste) i u glavnijih ljekarnah svrta. 36-43

Najbolja i najmoderniji

BRNSKA SUKNA ZA ODJELA

u ceterih od 30 metra sa jedanaest metara širine, u ceterih od 15 metra sa sedam metara širine, u ceterih od 10 metra sa četiri metra širine, u ceterih od 5 metra sa dva metra širine.

Sukna za žiškabe i predstojno kapuce

u ceterih od 30 metra sa jedanaest metara širine, u ceterih od 15 metra sa sedam metara širine, u ceterih od 10 metra sa četiri metra širine, u ceterih od 5 metra sa dva metra širine.

Sukna za lonce

u ceterih od 30 metra sa jedanaest metara širine, u ceterih od 15 metra sa sedam metara širine, u ceterih od 10 metra sa četiri metra širine, u ceterih od 5 metra sa dva metra širine.

Sukna za podmetevu

u ceterih od 30 metra sa jedanaest metara širine, u ceterih od 15 metra sa sedam metara širine, u ceterih od 10 metra sa četiri metra širine, u ceterih od 5 metra sa dva metra širine.

Sukna za kombinezon

u ceterih od 30 metra sa jedanaest metara širine, u ceterih od 15 metra sa sedam metara širine, u ceterih od 10 metra sa četiri metra širine, u ceterih od 5 metra sa dva metra širine.

Sukna za jaknu

u ceterih od 30 metra sa jedanaest metara širine, u ceterih od 15 metra sa sedam metara širine, u ceterih od 10 metra sa četiri metra širine, u ceterih od 5 metra sa dva metra širine.

Sukna za jaknu

u ceterih od 30 metra sa jedanaest metara širine, u ceterih od 15 metra sa sedam metara širine, u ceterih od 10 metra sa četiri metra širine, u ceterih od 5 metra sa dva metra širine.

Sukna za jaknu

u ceterih od 30 metra sa jedanaest metara širine, u ceterih od 15 metra sa sedam metara širine, u ceterih od 10 metra sa četiri metra širine, u ceterih od 5 metra sa dva metra širine.

Vincenz Novak, Brünn

u ceterih od 30 metra sa jedanaest metara širine, u ceterih od 15 metra sa sedam metara širine, u ceterih od 10 metra sa četiri metra širine, u ceterih od 5 metra sa dva metra širine.

BRNSKA SUKNA ZA ODJELA